

Nr 41

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring, m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott, jämte i ämnet väckta motioner.

Genom en den 17 mars 1967 dagtecknad proposition, nr 73, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring,

2) lag om ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 382) angående införande av lagen om allmän försäkring,

3) förordning om ändrad lydelse av 20 § förordningen den 18 december 1959 (nr 552) angående uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m.,

dels besluta att till allmänna sjukförsäkringsfonden skall överföras de belopp, varmed arbetsgivarnas avgifter för vart och ett av åren 1965 och 1966 till tilläggssjukpenning, i vad den svarar mot inkomst av anställning, överstiger 60 % av de under nämnda år i de allmänna försäkringskassorna bokförda utgifterna för ifrågavarande ändamål,

dels ock till *Folkpensioner* för budgetåret 1967/68 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 5 535 000 000 kr.

Propositionen har, såvitt angår anslag till folkpensioner, hänvisats till statsutskottet och i övrigt till lagutskott.

I samband med propositionen har utskottet behandlat de i anledning av propositionen väckta likalydande motionerna I: 748 av herr *Hübinette* och II: 935 av herr *Ringaby*.

De vid propositionen fogade författningsförslagen är av följande lydelse.

Förslag

till

Lag**angående ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring**

Härigenom förordnas, att 1 kap. 3 och 6 §§, 5 kap. 1 § samt 19 kap. 1 § lagen den 25 maj 1962 om allmän försäkring¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

1 kap.

3 §.

Försäkrade enligt denna lag äro svenska medborgare, så ock de som utan att vara svenska medborgare äro *mantalsskrivna* i riket.

Försäkrade enligt denna lag äro svenska medborgare, så ock de som utan att vara svenska medborgare äro *bosatta* i riket.

Såvitt angår — — — — — första stycket.

6 §.

Inom folkpensioneringen — — — — — ett **basbelopp**.

Basbeloppet fastställles av Konungen för varje månad och utgör fyrtusen kronor multiplicerat med det tal, vilket angiver förhållandet mellan det allmänna prisläget under *tredje* månaden före den som basbeloppet avser och prisläget i september 1957. Ändring av nämnda tal må ej föranleda ändring av basbeloppet, med mindre talet stigit eller nedgått med minst tre procent sedan närmast föregående ändring av basbeloppet vidtogs. Det sålunda beräknade basbeloppet avrundas till närmaste hundratal kronor.

Basbeloppet fastställles av Konungen för varje månad och utgör fyrtusen kronor multiplicerat med det tal, vilket angiver förhållandet mellan det allmänna prisläget under *andra* månaden före den som basbeloppet avser och prisläget i september 1957. Ändring av nämnda tal må ej föranleda ändring av basbeloppet, med mindre talet stigit eller nedgått med minst tre procent sedan närmast föregående ändring av basbeloppet vidtogs. Det sålunda beräknade basbeloppet avrundas till närmaste hundratal kronor.

¹ Senaste lydelse av 5 kap. 1 § se 1964:156 och av 19 kap. 1 § se 1966:350.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

5 kap.

1 §.

Svensk medborgare, som är *mantalsskriven* i riket eller som varit mantalsskriven härstädes för det år varunder han fyllt sextiotvå år och för de fem åren närmast dessförinnan, är berättigad till folkpension enligt vad nedan sägs.

Har barn, som är svensk medborgare, till följd av sin ålder icke blivit mantalsskrivet här i riket, äger barnet likväl rätt till barnpension enligt 8 kap. 5 § och vårdbidrag i form av invaliditetsersättning enligt 9 kap. 3 §.

Svensk medborgare, som är *bosatt* i riket eller som varit mantalsskriven härstädes för det år varunder han fyllt sextiotvå år och för de fem åren närmast dessförinnan, är berättigad till folkpension enligt vad nedan sägs.

19 kap.

1 §.

Arbetsgivare skall — — — — — för tilläggs pension.

Avgift till sjukförsäkringen — — — — — utfört arbete.

Avgift till försäkringen — — — — — samma resultat.

Vid beräkning av avgift enligt denna paragraf skall hänsyn icke tagas till arbetstagare, vars lön under året ej uppgått till trehundra kronor, och ej heller till arbetstagares lön eller ersättning i vad den för år räknat överstiger sju och en halv gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet. Vad gäller sjukförsäkringen skall vidare, där ej fall som avses i 3 kap. 2 § andra stycket sista punkten är för handen, vid beräkning av avgift bortses från arbetstagare, som icke är obligatoriskt försäkrad enligt lagen om yrkesskadeförsäkring. Såvitt angår försäkringen för tilläggs pension skall bortses från arbetstagare, som vid årets ingång uppnått sextiofem års ålder, så ock från ar-

Vid beräkning av avgift enligt denna paragraf skall hänsyn icke tagas till arbetstagare, vars lön under året ej uppgått till trehundra kronor, och ej heller till arbetstagares lön eller ersättning i vad den för år räknat överstiger sju och en halv gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet. Vad gäller sjukförsäkringen skall vidare, där ej fall som avses i 3 kap. 2 § andra stycket sista punkten är för handen, vid beräkning av avgift bortses från arbetstagare, som icke är obligatoriskt försäkrad enligt lagen om yrkesskadeförsäkring. Såvitt angår försäkringen för tilläggs pension skall bortses från arbetstagare, som vid årets ingång uppnått sextiofem års ålder, så ock från ar-

(Nuvarande lydelse)

betstagare i fall då lön eller annan ersättning till honom antingen enligt 11 kap. 2 § sista stycket icke räknas såsom inkomst av anställning eller, om arbetstagaren icke är svensk medborgare *eller mantalsskriven* härstädes, avser arbete utom riket.

Om redares — — — — — — — — — — stadgas särskilt.

(Föreslagen lydelse)

betstagare i fall då lön eller annan ersättning till honom antingen enligt 11 kap. 2 § sista stycket icke räknas såsom inkomst av anställning eller, om arbetstagaren icke är svensk medborgare *och ej heller är bosatt* härstädes, avser arbete utom riket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1968.

Den nya lydelsen av 1 kap. 6 § skall dock tillämpas vid fastställande av basbelopp för tid från och med augusti 1967.

Äldre bestämmelser gäller alltså i fråga om avgift för tid före den 1 januari 1968.

Förslag

till

Lag**om ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 382) angående införande av lagen om allmän försäkring**

Härigenom förordnas, att 10 och 12 §§ lagen den 25 maj 1962 angående införande av lagen om allmän försäkring skall upphöra att gälla samt att 11 § nämnda lag¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

11 §.

För tiden intill utgången av juni 1968 skall, *såframt ej Konungen med riksdagen annorlunda förordnar*, i stället för bestämmelserna i 6 kap. 2 § första stycket, 7 kap. 4 § och 8 kap. 4 § första stycket lagen om allmän försäkring gälla att folkpension i form av ålderspension, hel förtidspension eller änkepension skall för år räknat utgöra *tretusentvåhundrasjuttio kronor* eller, där den försäkrade är gift och hans make åtnjuter folkpension i form av ålderspension eller förtidspension eller äger rätt till pension enligt 6 kap. 1 § första stycket *nämnda lag* samt fall som nedan i *tredje* eller *fjärde* stycket sägs ej är för handen, *två tusenfemhundra trettiofem kronor*.

De i första stycket angivna pensionsbeloppen skola för varje mångfald av tre, varmed pensionspristalet överstiger etthundra, förhöjas med ett indextillägg. Varje sådant tillägg

För tiden intill utgången av juni 1968 skall i stället för bestämmelserna i 6 kap. 2 § första stycket, 7 kap. 4 § och 8 kap. 4 § första stycket lagen om allmän försäkring gälla att folkpension i form av ålderspension, hel förtidspension eller änkepension skall för år räknat utgöra *åttiosex och en halv procent av basbeloppet enligt nämnda lag* eller, där den försäkrade är gift och hans make åtnjuter folkpension i form av ålderspension eller förtidspension eller äger rätt till pension enligt 6 kap. 1 § första stycket *samma lag* samt fall som nedan i *andra* eller *tredje* stycket sägs ej är för handen, *sextiosju och en halv procent av basbeloppet*.

¹ Senaste lydelse av 11 § se 1966:237.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

utgör för gift pensionsberättigad som i första stycket sägs sextiofem kronor och för annan pensionsberättigad åttiofem kronor för år; dock skola indextillägg, vilka motsvara så många mångfalder av tre som pensionspristalet 136 överstiger 100, utgöra för gift pensionsberättigad fyrtio kronor och för annan pensionsberättigad femtio kronor för år samt indextillägg, vilka motsvara så många hela mångfalder av tre som pensionspristalet för juni månad 1965 överstiger 136, utgöra för gift pensionsberättigad sextio kronor och för annan pensionsberättigad sjuttiofem kronor för år. Därest pensionspristalet, efter att hava stigit med hel mångfald av tre, åter nedgår, skola indextillägg utgå efter oförändrade grunder, så länge pensionspristalet överstiger närmast lägre hela mångfald av tre.

Åtnjuter den — — — — — nämnda lag.

Åtnjuta makar — — — — — allmän försäkring.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1967.

Utan hinder av denna lag skall folkpension utgå med lägst det belopp som skolat utgå för juli 1967, om äldre lag gällt med den ändringen att de i 11 § lagen angående införande av lagen om allmän försäkring angivna beloppen tretusentvåhundra sjuttio kronor och tvåtusenfemhundra trettiofem kronor i stället utgjort tretusenfyrahundra fyrtio kronor och tvåtusensexhundra sextiofem kronor.

För den, som åtnjuter folkpension i form av ålderspension eller förtidspension och vars pension jämlikt 18 § andra stycket lagen angående införande av lagen om allmän försäkring utgår med högre belopp än som skolat utges med tillämpning av 17 kap. 2 § lagen om allmän försäkring, skall pensionen höjas med belopp motsvarande pensionsförhöjning som för-
anledes av denna lag.

Pensionspristal skall sista gången fastställas för juli 1967.

Förslag

till

Förordning

om ändrad lydelse av 20 § förordningen den 13 december 1959 (nr 552) angående
uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m.

Härigenom förordnas, att 20 § förordningen den 18 december 1959 angående uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m.¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

20 §.

Preliminär avgift för visst år skall utgå med belopp motsvarande arbetsgivarens under nästföregående år debiterade slutliga avgift. Äro de för utgiftsåret gällande procentsatserna för avgiftsuttaget enligt lagen om allmän försäkring högre eller lägre än procentsatserna för det år som den sålunda debiterade slutliga avgiften avser, skall hänsyn härtill tagas vid bestämmandet av den preliminära avgiften.

Preliminär avgift för visst år skall utgå med belopp motsvarande arbetsgivarens under nästföregående år debiterade slutliga avgift. Äro de för utgiftsåret gällande procentsatserna för avgiftsuttaget enligt lagen om allmän försäkring högre eller lägre än procentsatserna för det år som den sålunda debiterade slutliga avgiften avser, skall hänsyn härtill tagas vid bestämmandet av den preliminära avgiften. *Konungen äger förordna att hänsyn skall tagas även till mera betydande ändring, som avgiftsunderlaget kan antagas komma att undergå till följd av den allmänna löneutvecklingen.*

Har slutlig — — — — — slutliga avgiften.

Särskild beräkning — — — — — omständighet föreligger.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1968.

¹ Förordningen omtryckt 1962: 396.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att det nuvarande kravet på mantalsskrivning för utlännings tillhörighet till sjukförsäkringen och tilläggs pensioneringen ersätts av ett krav på bosättning i Sverige. Förslaget innebär att en utlänning redan genom bosättning i Sverige kan få rätt till sjukvårdsförmåner och sjukpenning samt att pensionsgrundande inkomst kan tillgodoräknas honom för det kalenderår då han bosatt sig här. Det gällande mantalsskrivningskravet för rätt till folkpension för svensk medborgare, som inte varit mantalsskriven i Sverige för det år varunder han fyllt 62 år och de fem åren närmast dessförinnan, föreslås ersatt med ett krav på bosättning i Sverige.

Propositionen innehåller vidare förslag om de lagändringar som behövs för genomförande av standardhöjningen och basbeloppsanknytningen av folkpensioner i enlighet med förslag i statsverkspropositionen. Vid ett basbelopp av 5 700 kr. blir fr. o. m. den 1 juli 1967 det årliga pensionsbeloppet — bortsett från kommunalt bostadstillägg — för en ensam pensionär 4 920 kr. och för två pensionsberättigade makar tillhoppa 7 680 kr. Ändring av konsumentprisindex föreslås leda till ändring av pensionerna tidigare än f. n. I propositionen föreslås, att riksdagen för budgetåret 1967/68 till folkpensioner beviljar ett förslagsanslag av 5 535 milj. kr.

I propositionen föreslås dessutom att vid bestämmande av arbetsgivarnas preliminära avgift enligt lagen om allmän försäkring, m. m. hänsyn skall kunna tas till mera betydande ändring som avgiftsunderlaget kan antas komma att undergå till följd av den allmänna löneutvecklingen.

Propositionen innehåller slutligen förslag i fråga om fondering i allmänna sjukförsäkringsfonden.

Motionsyrkandet

I motionerna I: 748 av herr Hübinette och II: 935 av herr Ringaby hemställes, »att riksdagen med avslag å proposition nr 73 såvitt avser förslaget om ändrad lydelse av 20 § förordningen den 18 december 1959 (nr 552) angående uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring m. m. i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förnyad utredning samt förslag i syfte att minska regleringsavgiften vid erläggande av arbetsgivaravgifter.»

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande hänvisas till motionen I: 748.

Departementschefen

Föredragande departementschefen, *statsrådet Aspling*, har anfört följande.

Försäkringstillhörighet inom den allmänna försäkringen m. m.

Vid 1966 års riksdag slopades i huvudsak de regler inom tilläggs pensioneringen som var strängare för utlänningar än för svenska medborgare. En kvarstående särregel för utlänning är stadgandet att den som inte är svensk medborgare skall vara mantalsskriven i Sverige för att anses som försäkrad enligt AFL. Svensk medborgare är försäkrad utan villkor om mantalsskrivning. Det särskilda mantalsskrivningskravet är av betydelse för utlänningens tillhörighet till både sjukförsäkringen och tilläggs pensioneringen. Mantalsskrivningen avser kalenderår och bygger i princip på bosättning den 1 november året dessförinnan. Med hänsyn till mantalsskrivningskravet kan en invandrad utlänning alltså få vänta upp till 14 månader innan han kan få del av sjukförsäkringens förmåner. För tilläggs pensioneringens del innebär mantalsskrivningskravet att utlänning inte tillgodoräknas pensionsgrundande inkomst för invandringsåret.

Det gällande mantalsskrivningskravet för utlänning har genom internationella överenskommelser i stor utsträckning satts ur kraft i vad avser sjukförsäkringen. Av den i det föregående lämnade redogörelsen framgår att det största antalet utländska invandrare till Sverige, bl. a. medborgare i de nordiska länderna, inte behöver avvakta mantalsskrivning. De blir sjukförsäkrade vid bosättningen i Sverige. För den som endast kan åberopa den provisoriska europeiska överenskommelsen och det är bl. a. fallet med en förhållandevis stor grupp av invandrare, nämligen medborgare i Västtyskland, gäller dock en väntetid på sex månader såvida han inte blir mantalsskriven dessförinnan.

Vid behandlingen i prop. 1966:59 av utlänningars ställning inom tilläggs pensioneringen gav jag uttryck för uppfattningen att starka skäl talar för att mantalsskrivningskravet slopas både för sjukförsäkringens och tilläggs pensioneringens del. Riksförsäkringsverket har undersökt de administrativa konsekvenserna av ett sådant steg och funnit att det inte föreligger något hinder att ersätta mantalsskrivningskravet med ett krav på bosättning i Sverige. Verkets förslag har vunnit allmän anslutning vid remissbehandlingen. Jag förordar att det genomförs. I enlighet härmed bör ändring göras i 1 kap. 3 § och i 19 kap. 1 § AFL.

Riksförsäkringsverket har relativt utförligt behandlat frågan om bosättningsbegreppet inom den allmänna försäkringen och folkbokföringen. Enligt verkets mening är det angeläget att man får ett såvitt möjligt enhetligt bosättningsbegrepp, som tillgodoser både den allmänna försäkringens och folkbokföringens behov. En i betänkandet Ny folkbokföringsförordning m. m. (SOU 1966:16) aviserad översyn av bosättningsbegreppet bör enligt

verkets mening ske utan dröjsmål och under medverkan av verket. Jag delar verkets uppfattning men vill framhålla, att översynen inte bör föranleda att den nu föreslagna reformen skjuts upp. Jag förordar att lagändringarna träder i kraft den 1 januari 1968.

I avvaktan på att bosättningsbegreppet blir föremål för översyn torde försäkringskassorna för sjukförsäkringens del få följa den praxis som de hittills tillämpat, när de haft att bedöma försäkringstillhörigheten för invandrad utlänning som omfattas av en internationell överenskommelse. Pensionsgrundande inkomst inom tilläggs pensioneringen beräknas av de lokala skattemyndigheterna i efterhand för föregående kalenderår. Jag delar riksförsäkringsverkets uppfattning att de lokala skattemyndigheterna regelmässigt bör kunna bedöma frågan om en utlänning varit bosatt i Sverige under någon del av nämnda år med ledning av kyrkobokföringen. Jag förutsätter att riksförsäkringsverket och centrala folkbokförings- och uppborðsnämnden i samverkan när en tillfredsställande lösning av frågan om aviseringsförfarandet mellan länsstyrelse, lokal skattemyndighet och allmän försäkringskassa.

Det tidigare generella kravet på mantalsskrivning för rätt till folkpension mjukades upp i samband med tillkomsten av AFL. Enligt 5 kap. 1 § första stycket AFL föreligger rätt till folkpension dels för svensk medborgare som är mantalsskriven i Sverige, dels för annan svensk medborgare som varit mantalsskriven här för det år han fyllt 62 år och de fem åren närmast dessförinnan. En svensk medborgare som inte uppfyller sistnämnda förutsättningar och som återvänder till Sverige från vistelse i utlandet, kan inte få folkpension förrän han blivit mantalsskriven. Trots att han är bosatt i Sverige kan han få vänta upp till 14 månader innan pension kan utgå. Riksförsäkringsverket har föreslagit sådan ändring av 5 kap. 1 § första stycket AFL att rätt till folkpension skall föreligga för svensk medborgare som är bosatt i Sverige eller som varit mantalsskriven här för det år då han fyllt 62 år och för de fem åren närmast dessförinnan. Förslaget avhjälper bl. a. vissa brister i socialförsäkringsskyddet för svenskar som vänder hem från internationell biståndsverksamhet (jfr rskr 1965: 414). Jag förordar förslaget.

I 5 kap. 1 § andra stycket AFL finns en bestämmelse som syftar till att barn, som är svensk medborgare, skall kunna få folkpension i form av barnpension och vårdbidrag redan under första levnadsåret. Med den nyss förordade ändringen av paragrafens första stycke kan bestämmelsen utgå.

Förslagets ekonomiska verkningar blir enligt riksförsäkringsverkets bedömning så ringa, att de inte behöver påverka anslagsberäkningen för folkpensioner.

Standardhöjning och basbeloppsanknytning av folkpensioner

I prop. 1967: 1 (bil. 7 s. 23) har föreslagits en standardhöjning av folkpensionerna den 1 juli 1967 med 170 kr. för en ensam pensionär och 260 kr.

för ett pensionärspar. Med 23 indextillägg skulle ålderspensionens årsbelopp bli — frånsett kommunalt bostadstillägg — 4 925 kr. för en ensam pensionär och 7 670 kr. för ett pensionärspar. Motsvarande höjningar inträder för hel förtidspension och oreducerad änkepension.

I prop. 1967: 1 har jag vidare anmält att jag avser att föreslå ändringar i fråga om värdesäkring av folkpensionerna. Folkpensionsbeloppen är i AFL uttryckta i procent av basbeloppet, vilket på visst sätt förändras efter ändringar i det allmänna prisläget. Ålderspensionen anges till 90 % av basbeloppet för en ensam pensionär och till sammanlagt (67,5 + 67,5) 135 % av basbeloppet för två pensionsberättigade makar. Av tekniska skäl har folkpensionernas anknytning till basbeloppet hittills kunnat genomföras endast i fråga om barnpension, barntillägg, invaliditetstillägg och invaliditetsersättning. Folkpensioneringens huvudförmåner ålderspension, förtidspension och änkepension anges i stället i övergångsbestämmelser till AFL, vilka är avsedda att gälla längst fram till den 1 juli 1968, i ett belopp i kronor. Pensionsbeloppen värdesäkras genom indextillägg som utlöses vid viss förändring av det s. k. pensionspristalet som i sin tur bestäms av konsumentprisindex. Det finns nu möjlighet att byta ut den nuvarande anordningen med indextillägg mot den form av värdesäkring som anges i AFL och som innebär att pensionernas totalbelopp står i relation till det vid varje tidpunkt gällande basbeloppet. Jag förordar att så sker fr. o. m. den 1 juli 1967.

De i AFL angivna andelarna av basbeloppet — 90 resp. 135 % — är avsedda att nås år 1968 sedan de standardhöjningar som statsmakterna uttalat sig för genomförts i sin helhet. Procentandelen av basbeloppet bör vid basbeloppsanknytning den 1 juli 1967 lämpligen avvägas så att den med det senast fastställda basbeloppet 5 700 kr. ger i stort sett samma pensionsbelopp som vid 23 indextillägg skulle ha utgått för juli 1967 enligt äldre lagstiftning vid en standardhöjning med 170 kr. resp. 260 kr., dvs. 4 925 kr. för en ensam pensionär och 7 670 kr. för ett pensionärspar. Detta resultat nås om pensionen för en ensam pensionär bestäms till 86,5 % av basbeloppet och för var och en av två makar till 67,5 % av basbeloppet, dvs. för makarna tillhopa 135 %. Under angiven förutsättning blir, med tillämpning av 16 kap. 4 § AFL, pensionsbeloppet 4 920 kr. för en ensam pensionär och 7 680 kr. för ett pensionärspar. Det procenttal som avsetts för makar fr. o. m. juli 1968 skulle man alltså nå redan den 1 juli 1967. Detta beror på att den i AFL angivna relationen mellan pensionen för en ensam pensionär och pensionen för två makar inte överensstämmer med den nu gällande. Enligt AFL skall pensionen till två pensionsberättigade makar motsvara 150 % av det för ensam pensionär gällande beloppet. F. n. utgör pensionen för två makar omkring 156 % av det för ensam pensionär gällande beloppet. Pensionsförsäkringskommittén har i uppdrag att ompröva den i AFL angivna relationen mellan pensionsbeloppen för en ensam pensionär och för makar. I tilläggsdirektiv till utredningen har jag uttalat att det torde stå klart att denna relation bör justeras.

Jag föreslår att pensionen för tiden intill utgången av juni 1968 för en ensam pensionär bestäms till 86,5 % av basbeloppet. För pensionen till var och en av två pensionsberättigade makar bör den i AFL angivna procent-satsen 67,5 gälla. Förslaget kräver ändring av 11 § första stycket lagen angående införande av AFL. Den andel av basbeloppet, varmed pensionen för pensionsberättigade makar skall utgå fr. o. m. den 1 juli 1968, får man ta ställning till när pensionsförsäkringskommittén lagt fram sitt förslag i denna fråga.

Bestämmelserna om fastställande av pensionspristal i 10 § lagen angående införande av AFL, om indextillägg i 11 § andra stycket samt om beräkning och utbetalning av folkpension i vissa fall i 12 § blir obehövligen efter basbeloppsanknytningen. Jag föreslår därför att 10 och 12 §§ upphävs samt att andra stycket utesluts ur 11 §.

Skulle konsumentprisindex stiga på så sätt att ett tjugofjärde indextillägg enligt nuvarande regler utlöses under tiden t. o. m. den månad då basbeloppsanknytningen införs, dvs. juli 1967, bör en indexhöjning av pensionerna ske även om nästa basbeloppsändring inträffar senare. Genom en sådan anordning skapas garantier för att pensionen inte kan utgå med lägre belopp än vad som enligt äldre lagstiftning skulle ha gällt för juli 1967 efter en standardhöjning med 170 kr. för en ensam pensionär och 260 kr. för ett pensionärspar. Basbeloppsanknytningen bör därför kombineras med en garantiregel av detta innehåll. Jag förordar att så sker genom en övergångsbestämmelse till den tidigare förordade ändringen av lagen angående införande av AFL.

Standardhöjningar och indextillägg har de senaste åren fullt ut tillkommit ålders- och förtidspensionärer, som åtnjuter ersättning från yrkesskadeförsäkringen och vilkas pension utgår med tillämpning av 18 § andra stycket lagen angående införande av AFL. Också de pensionshöjningar som inträffar efter den 30 juni i år bör tillkomma dessa pensionärer utan reduktion. Jag förordar en övergångsbestämmelse härom.

Basbelopp fastställs för varje månad och utgör 4 000 kr. multiplicerat med det tal, som anger förhållandet mellan det allmänna prisläget under tredje månaden före den som basbeloppet avser och prisläget i september 1957. Pensionspristalet gäller också för tredje månaden efter den som beräkningen av prisrelationen avser. Konsumentprisindex för en viss månad föreligger under den närmast följande månaden, då prisrelationen också beräknas. Tidigare har det inte varit tekniskt möjligt att använda det därvid framkomna basbeloppet eller pensionspristalet redan vid den närmast följande pensionsutbetalningen utan man har måst vänta därmed en månad. Det är enligt min mening önskvärt att pensionärerna så snabbt som möjligt får den höjning av pensionen som skall ske vid en ändring av basbeloppet. Enligt vad jag erfarit finns det nu tekniska förutsättningar att tillgodoföra pensionärerna dessa pensionshöjningar utan det hittillsvarande upp-

skovet på en månad. Pensionshöjningar som utlöses genom basbeloppets höjning kan på så sätt komma pensionärerna till godo redan andra månaden efter den som prisförändringen ägt rum. Jag föreslår att 1 kap. 6 § AFL ändras så att basbeloppet fastställs på grundval av prisläget under andra månaden före den som beloppet avser.

Kostnaderna för standardhöjningen kan beräknas till omkring 190 milj. kr. för budgetåret 1967/68. Årskostnaden för den tidigare utbetalningen av pensionshöjningar vid ändringar av basbeloppet kan beräknas till ca 15 milj. kr.

Beräkning av arbetsgivaravgifter

Arbetsgivares avgifter enligt AFL samt avgift för obligatorisk yrkesskadeförsäkring i riksförsäkringsverket m. m. debiteras och uppbärs gemensamt. Avgiften beräknas av riksförsäkringsverket på grundval av ett av verket för arbetsgivaren fastställt avgiftsunderlag, vilket motsvarar summan av faktiskt utgivna löner m. m. efter vissa avdrag. För debitering och uppbörd tillämpas två metoder. Enligt den ena debiteras avgiften på arbetsgivarens skattsedel som slutlig skatt och uppbärs i samma ordning som skatten. Enligt den andra debiteras avgiften på en särskild räkning som verket tillställer arbetsgivaren och avgiften uppbärs direkt av verket. Huvudregeln är att den förra metoden tillämpas när den sammanlagda avgiften uppgår till högst 1 000 kr. och den senare i övriga fall. Verket kan dock göra undantag i båda riktningarna.

Arbetsgivaravgift, som uppbärs av riksförsäkringsverket, debiteras såsom slutlig avgift under året näst efter det år då arbetsgivaren haft de löneutgifter m. m. som ingår i avgiftsunderlaget. I avräkning på slutlig avgift skall arbetsgivaren varje år erlägga preliminär avgift. Denna skall enligt huvudregeln utgå med ett belopp motsvarande den slutliga avgift, vilken debiterades under nästföregående år och som alltså avser löner under året före sistnämnda år. Om avgiftsprocenten enligt AFL för det år då den preliminära avgiften tas ut är större eller mindre än för det år som den sålunda debiterade slutliga avgiften avser, skall hänsyn dock tas härtill vid bestämmandet av den preliminära avgiften. Det sagda innebär att den slutliga avgiften för t. ex. år 1966 debiteras år 1967 och erläggs under år 1968. Från den slutliga avgiften dras den preliminära avgiften för år 1966 av. Denna preliminära avgift är normalt lika med den slutliga avgift som debiterats år 1965 och som alltså avser år 1964. Härav framgår att till grund för den preliminära avgiften för ett visst år ligger i princip lönesummorna två år tidigare.

Erfarenheten har visat att de gällande beräkningsreglerna leder till att det uppkommer en avsevärd skillnad mellan den preliminära arbetsgivaravgiften för ett visst år och den slutliga avgiften för samma år. Av departementspromemorian framgår att skillnaden mellan de båda avgiftssum-

morna — den s. k. regleringsavgiften — för åren 1960—1965 motsvarade i runt tal lägst 26 och högst 44 % av de preliminära avgifterna. I kronor räknat har regleringsavgifterna under de aktuella åren varierat mellan 216 och 664 milj. kr. Det senare talet som avser år 1965 är ett uppskattat belopp. Ett flertal omständigheter har medverkat till att regleringsavgifterna blivit så stora. Den främsta orsaken torde vara den betydande allmänna löneökningen från år till år. Redan en löneökning med 5 % om året medför enligt gällande beräkningsgrunder i och för sig en skillnad på omkring 10 % mellan underlaget för den preliminära avgiften för ett visst år och underlaget för den slutliga avgiften för samma år.

Särskild beräkning av preliminär avgift kan ske bl. a. om skillnaden mellan preliminär avgift enligt vanliga regler och den slutliga avgift som är att påräkna skulle bli mera betydande eller annan särskild omständighet föreligger. Denna bestämmelse är emellertid inte avsedd att tillämpas så generellt att man kan beakta den skillnad mellan preliminär och slutlig avgift som beror på en fortgående löneökning. Den eftersträvade bättre överensstämmelsen mellan den preliminära avgiften och den slutliga avgiften torde inte heller kunna nås med tillämpning av reglerna om jämkning av preliminär avgift.

Åtgärder bör därför vidtas så att skillnaden mellan de preliminära och de slutliga avgiftsbeloppen kan bli mindre. I promemorian föreslås att 20 § första stycket förordningen angående uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m. kompletteras med en regel om att vid bestämmandet av den preliminära avgiften hänsyn skall kunna tas till mera betydande ändring som avgiftsunderlaget kan antas komma att undergå till följd av den allmänna löneutvecklingen. Enligt förslaget bör det ankomma på Kungl. Maj:t att förordna härom och att ange de generella grunder efter vilka avgiftsunderlaget skall räknas upp.

Den bärande tanken i promemorieförslaget att den preliminära avgiften bör kunna beräknas efter sådana grunder att den beloppsmässigt nära motsvarar den slutliga avgiften har så gott som undantagslöst fått ett gynnsamt mottagande vid remissbehandlingen. Jag förordar att förslaget genomförs. Ändringen bör träda i kraft den 1 januari 1968.

Allmänna sjukförsäkringsfonden

Enligt 19 kap. 1 § lagen om allmän försäkring skall arbetsgivarna erlagga avgift till bl. a. sjukförsäkringen. Arbetsgivaravgiften till sjukförsäkringen utgjorde enligt nämnda paragraf och 19 kap. 4 § i lydelsen före den 1 januari 1967 1,5 % av löner upp till 22 000 kr. för år räknat. Av avgiften skulle 11/15 användas till bekostande av utgifterna för tilläggsjukpenning i vad den svarade mot inkomst av anställning. Beloppet fördelas mellan försäkringskassorna i förhållande till deras utgifter för sådan sjukpenning. Kungl. Maj:t äger dock med riksdagen bestämma, att viss del av beloppet

i stället skall ingå till en fond, allmänna sjukförsäkringsfonden, vilken förvaltas enligt grunder som fastställs i samma ordning. Före den 1 januari 1963 gällde i princip likartade bestämmelser i fråga om arbetsgivarnas bidrag till utgifterna för tilläggssjukpenning enligt lagen om allmän sjukförsäkring och för tilläggspenning enligt lagen om moderskapshjälp.

Fr. o. m. den 1 januari 1967 gäller enligt 19 kap. 1 och 4 §§ lagen om allmän försäkring att arbetsgivaravgiften till sjukförsäkringen utgör 2,6 % av löner upp till sju och en halv gånger basbeloppet. Av avgiften skall 19/26 användas till bekostande av utgifterna för tilläggssjukpenning i vad den svarar mot inkomst av anställning.

När arbetsgivarnas bidrag till kostnaderna för löntagarnas tilläggssjukpenning och tilläggspenning ursprungligen fastställdes beräknades det, att dessa bidrag skulle komma att svara för ungefär 60 % av kostnaderna för nämnda ändamål. Detta antagande har legat till grund för finansieringsreglerna t. o. m. år 1966. F. n. är riktmärket för arbetsgivarnas tillskott till utgifterna för löntagarnas tilläggssjukpenning satt till 75 % av utgifterna.

Under åren 1955—1958 översteg arbetsgivarbidragen procenttalet 60. Det överskjutande beloppet har i enlighet med statsmakternas för varje särskilt år fattade beslut fonderats i allmänna sjukförsäkringsfonden. För åren 1959 och 1960 har den för tilläggssjukpenning och tilläggspenning avsedda delen däremot inte uppgått till beräknade 60 % av utgifterna. För år 1959 ansågs detta inte kräva någon åtgärd. För år 1960 återfördes från fonden det belopp varmed arbetsgivarbidragen för ifrågavarande ändamål understeg 60 % av utgifterna. Motsvarande återföring gjordes också för åren 1961 och 1962. För åren 1963 och 1964 har till fonden överförts de belopp varmed arbetsgivarnas avgifter för tilläggssjukpenning för anställda översteg 60 % av kassornas utgifter för sådan sjukpenning (prop. 1965: 45, L²U 41, rskr 229).

Riksförsäkringsverket har tagit upp frågan om ytterligare överföring av medel till fonden. Varket upplyser, att arbetsgivaravgifterna för åren 1965 och 1966 till löntagarnas tilläggssjukpenning beräknas överstiga försäkringskassornas utgifter för detta ändamål med omkring 35 respektive 20 milj. kr.

Verket upplyser vidare att allmänna sjukförsäkringsfonden den 30 juni 1966 uppgick till 343,4 milj. kr.

Riksförsäkringsverket anser att intet talar emot att den nämnda 60-procentregeln tillämpas även för åren 1965 och 1966. Varket förordar att till allmänna sjukförsäkringsfonden överförs de belopp varmed arbetsgivaravgift för åren 1965 och 1966 till tilläggssjukpenning för anställda överstiger 60 % av de under respektive år i de allmänna försäkringskassorna bokförda utgifterna för sådan sjukpenning.

Allmänna sjukförsäkringsfonden har till syfte att utgöra en reserv vid tillfälliga påfrestningar på försäkringens finanser. Överskott av den art

som riksförsäkringsverket redogjort för har hittills överförs till fonden. Någon anledning att överge denna praxis föreligger inte. Jag förordar att till allmänna sjukförsäkringsfonden överförs de belopp varmed arbetsgivarernas avgifter för tilläggsjukpenning för anställda för vart och ett av åren 1965 och 1966 överstiger 60 % av kassornas utgifter för sådan sjukpenning under de angivna åren.

Lagrådet

Lagrådet, som haft att uttala sig om förslag till 1) *lag angående ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring* och 2) *lag om ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 382) angående införande av lagen om allmän försäkring*, har lämnat lagförslagen utan erinran.

Utskottet

I propositionen föreslås att mantalsskrivning som villkor för utlännings tillhörighet till sjukförsäkringen och tilläggs pensioneringen skall ersättas med ett krav på bosättning i Sverige. Även inom folkpensioneringen föreslås en lättnad i fråga om mantalsskrivningsvillkoret. Den nuvarande huvudregeln om mantalsskrivning som villkor för rätt till folkpension för svensk medborgare föreslås ersatt med ett krav på bosättning i riket. Propositionen innehåller vidare förslag om standardhöjning av folkpensionen fr. o. m. den 1 juli 1967 samt anknytning av pensionerna till basbeloppet. Med nuvarande basbelopp kommer pensionsbeloppet för ensam pensionär att uppgå till 4 920 kr. och för två pensionsberättigade makar till 7 680 kr.

Förutom ovanstående frågor behandlas ett problem som rör beräkning av arbetsgivaravgifter enligt lagen om allmän försäkring. Arbetsgivaravgifter som överstiger 1 000 kr. inbetalas av arbetsgivaren direkt till riksförsäkringsverket i delposter sex gånger om året. Avgiften erläggs som preliminär avgift det år arbetsgivaren haft de löneutgifter som ingår i avgiftsunderlaget. Året därefter fastställs den definitiva avgiften. Den preliminära avgiften skall enligt huvudregeln utgå med ett belopp som motsvarar den slutliga avgiften under nästföregående år. Om avgiftsprocenten enligt lagen om allmän försäkring höjts tas dock hänsyn härtill. Systemet innebär att den preliminära avgiften för t. ex. år 1967 beräknas med utgångspunkt från löneförhållandena år 1965. Någon hänsyn till exempelvis generella lönehöjningar tas i princip inte, men det finns möjlighet att i det individuella fallet göra särskild beräkning av den preliminära avgiften om avvikelsen från den slutliga avgiften blir mera betydande.

Det nuvarande systemet har lett till att avsevärda skillnader uppstått mellan de belopp arbetsgivarna erlagt preliminärt och de slutligt fastställda. Under senare år har skillnaden årligen totalt överstigit 600 milj. kr. Enligt

propositionen bör den uppkomna skillnaden främst tillskrivas det förhållandet att man vid bestämmande av den preliminära avgiften ej kunnat ta hänsyn till mera betydande ändringar som avgiftsunderlag kan antas undergå till följd av den allmänna löneutvecklingen. I propositionen föreslås en regel som innebär att Kungl. Maj:t bemyndigas förordna härom och ange de generella grunder efter vilka avgiftsunderlaget skall beräknas.

I motionerna I: 748 av herr Hübinette och II: 935 av herr Ringaby reses invändningar mot att Kungl. Maj:t får befogenhet att utan närmare reglering bestämma om underlaget för avgiftsuttaget. Motionärerna anser det olämpligt att basera avgiftsuttaget på något slags prognosmetod. De delar visserligen uppfattningen att skillnaden mellan preliminär och slutlig avgift bör reduceras men hävdar att det bör ske genom någon annan metod än den som föreslås i propositionen. De yrkar därför avslag på propositionen i denna del och hemställer, att riksdagen skall begära förnyad utredning av frågan.

Utskottet kan för sin del instämma i uppfattningen att det är angeläget att nå bättre överensstämmelse mellan den preliminära och slutliga avgiften. Ett sätt att nå detta syfte är att som propositionen förordar justera det preliminära avgiftsuttaget efter den allmänna löneutvecklingen. Utskottet anser sig kunna utgå från att Kungl. Maj:t vid angivandet av de grunder efter vilka avgiftsunderlaget skall beräknas går till väga med erforderlig försiktighet. Det är av vikt att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på verkningarna av det nya systemet och snabbt vidtar de åtgärder som kan påkallas av förhållandena. Med hänvisning till det anförda anser sig utskottet kunna biträda propositionens förslag i förevarande del. Därav följer att motionerna inte bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Utöver vad ovan anförts har de i propositionen framlagda förslagen och de av departementschefen i anslutning därtill gjorda uttalandena inte givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Med hänvisning till det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen med avslag å motionerna I: 748 och II: 935 måtte bifalla förevarande proposition, nr 73, såvitt den hänvisats till lagutskott.

Stockholm den 11 maj 1967

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Strand, Lars Larsson, Hübinette, fru Nilsson, herrar Eric Carlsson, Wanhainen, Erik Filip Petersson och Wirtén;

från andra kammaren: herrar Anderson i Sundsvall, Rimmerfors, Gustavsson i Alvesta, fröken Wetterström, herr Bengtsson i Varberg, fröken Sandell, fru Svensson och fru Skantz.